

Litteratur og historie

Redaktionens forord

Vi er selv historie.

Historie er ikke noget der befinder sig udenfor os som en definitiv, afsluttet størrelse, uanset hvor fjern både fortid og fremtid kan forekomme at være. Historie er heller ikke bare en blandt flere betingelser, som det gælder om at frigøre sig fra, for så vidt muligt at leve på sine egne betingelser.

Hvad enten vi vil det eller ej, er vi ikke blot historie, vi er også en del af betingelserne for, hvordan den fremtidige historie former sig – hvor beskedne mulighederne for at gribe ind i fremtidens udformning også er.

Denne opfattelse af tilværelsen som fremfor alt historisk, og af historien som noget andet og mere end fortiden: som den kontekst hvori også individets handlinger indgår, har med stadig større styrke gjort sig gældende igennem det sidste årti. Det skyldes ikke bare at betingelserne er så helt forskellige fra f. eks. den tidlige efterkrigstid, hvor de fremstod som uovervindelige, truende ydre vilkår, eller fra tresserne, hvor alle betingelser for at gøre, hvad man ville, kunne synes at være til stede. Det skyldes først og fremmest, at de enkelte har sluttet sig sammen til så mange, at man med rette kan tale om bevægelser, som har søgt at gribe ind i »udviklingen«. I begyndelsen af tresserne var atomkampagnens hovedtema det absolutte: at bekæmpe truslen om ophør af den almene eksistens overhovedet – og derved blev den eksistentialestiske arv virksom i en ny form. I de følgende år voksede bevidst-

heden om de samfundsmæssige betingelser frem, og dermed opstod en politisk bevægelse, der var *socialt* orienteret. Bevidstheden om den abstrakte trussel imod eksistensen blev udviklet til en samfundsbevidsthed, der som følge heraf blev orienteret imod forskelle i social situation. Og siden har erkendelsen af baggrunden for disse sociale forskelle og mulighederne for forandring af dem trængt sig stadig mere på – og derigennem er historiebevidstheden trådt frem i en ny form.

Eksistens, samfund, historie. I stikord temaerne for denne periodes skift i samtidsbevidsthed. Og i kraft af denne tematisering er selvbevidstheden blevet konkret – historiebevidsthed.

At vi selv er historie vil på den ene side sige, at vi lever i en samfundsmæssig sammenhæng, der har en forhistorie, men på den anden side også at vi har del i, hvordan dens videre historie former sig. Er dette problem først rejst, så bliver spørgsmålet konkret: hvad er betingelserne for den videre udvikling? Og det vil igen sige: hvori består samspillet mellem betingelser og muligheder? Skal vi med viden og vilje præge fremtiden – og den samtidige hverdag, så bliver problemet aktuelt, hvori består vores egen del? Traditionen tilbyder to ekstreme forståelser af dette. Den ene siger, at det kommer an på at løfte sig ud af betingelserne og forme sig selv. Den anden siger, at denne formning er allerede bestemt, det gælder om at finde sin plads i denne bestemmelse. Begge ekstremer er ikke alene utilfredsstillende, de er forkerte, ikke fordi de er ekstreme, men fordi de ikke rammer realiteterne. Betingelserne for at løfte sig ud af omstændighederne i en sådan grad, at de lader sig forandre, beror på indsigten i disse omstændigheder – som netop hverken er blot ydre eller blot indre.

Vi er selv en del af betingelserne og omstændighederne. Men for en del er de også vores forhistorie, som vi jo ikke er herrer over.

På det individuelle plan (som oftest) handler den litteratur, som danskundervisningen har som emne, netop om dette samspil. Af gode grunde: de der har formuleret forståelsen af det samfund, som disse litterære værker er blevet til i, har hævdet enkeltindividets udfoldelse, samtidig med at de historisk-soziale betin-

gelses har sat grænser for denne udfoldelse – og formet forestillingerne om den.

Skal formidlingen af den litteratur, som den hidtidige historie har om ikke skabt så præget, derfor give sit bidrag til både eksistens-, samfunds-, og historiebevidsthed, så må den tænke historien med.

Det handler de følgende artikler om.

Redaktionen